

Kanadan sekä Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden välinen

LENTOLIIKENNESOPIMUS

SOPIMUS LENTOLIIKENTEESTÄ seuraavien välillä

KANADA

ja

ITÄVALLAN TASAVALTA,

BELGIAN KUNINGASKUNTA,

BULGARIAN TASAVALTA,

KYPROKSEN TASAVALTA,

TŠEKIN TASAVALTA,

TANSKAN KUNINGASKUNTA

VIRON TASAVALTA,

SUOMEN TASAVALTA,

RANSKAN TASAVALTA,

SAKSAN LIITTOTASAVALTA,

HELLEENIEN TASAVALTA,

UNKARIN TASAVALTA,

IRLANTI,

ITALIAN TASAVALTA,

LATVIAN TASAVALTA,

LIETTUAN TASAVALTA,

LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA,

MALTA,

ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA,

PUOLAN TASAVALTA,

PORTUGALIN TASAVALTA,

ROMANIA,

SLOVAKIAN TASAVALTA,

SLOVENIAN TASAVALTA,

ESPANJAN KUNINGASKUNTA,

RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

ISON-BRITANNIAN JA POHJOIS-IRLANNIN YHDISTYNYT KUNINGASKUNTA

jotka ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen osapuolia ja Euroopan unionin jäsenvaltioita, jäljempänä 'jäsenvaltiot',

sekä EUROOPAN YHTEISÖ

Kanada ja jäsenvaltiot, jotka ovat Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avatun kansainvälistä siviili-ilmailua koskevan yleissopimuksen osapuolia, sekä Euroopan yhteisö, jotka

HALUAVAT edistää sellaista ilmailujärjestelmää, joka perustuu lentoyhtiöiden keskinäiseen kilpailuun markkinoilla, joilla valtion osallistuminen ja sääntely on mahdollisimman vähäistä;

HALUAVAT huolehtia lentoliikenteeseen liittyvistä eduistaan,

TUNNUSTAVAT tehokkaan lentoliikenteen tärkeyden kaupankäynnin, matkailun ja investointien edistämiseksi,

HALUAVAT edistää lentoliikennepalveluja,

HALUAVAT varmistaa lentoliikenteen korkeimman mahdollisen turvallisuus- ja turvataso,

TAVOITTELEVAT PÄÄTTÄVÄISESTI sääntely-yhteistyöstä saatavia mahdollisia hyötyjä ja mahdollisuuksien mukaan sääntöjen ja lähestymistapojen yhdenmukaistamista,

TUNNUSTAVAT, että kilpailuun perustuvasta lentoliikenteestä ja elinkelpoisesta ilmailuteollisuudesta voidaan saada merkittäviä hyötyjä,

HALUAVAT tavoitella lentoliikenteen kilpailuympäristöä ja tunnustavat, että mahdolliset hyödyt voivat jäädä saamatta, jos lentoyhtiöillä ei ole tasapuolisia kilpailuedellytyksiä,

HALUAVAT tarjota lentoyhtiöilleen yhtäläiset ja tasavertaiset mahdollisuudet tarjota tässä sopimuksessa määrätty lentoliikennepalvelut,

HALUAVAT turvata mahdollisimman suuren hyödyn matkustajille, rahdinlähettäjäille, lentoyhtiöille, lentoasemille ja niiden työntekijöille sekä muille, jotka hyötyvät välillisesti,

VAHVISTAVAT ympäristönsuojelun merkityksen kehitettäessä kansainvälistä ilmailupoliittikkaa ja pantaessa sitä täytäntöön,

TOTEAVAT kuluttajien suojelun olevan tärkeää ja kannustavat asianmukaiseen kuluttajan suojaan lentoliikenteessä,

TOTEAVAT ilmailuelinkeinon tarvitsevan pääomaa lentoliikenteen kehittämiseksi entisestään,

HALUAVAT tehdä edellä mainittua yleissopimusta täydentävän sopimuksen lentoliikenteestä,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 artikla

Otsakkeet ja määritelmät

1. Tässä sopimuksessa käytetään otsakkeita ainoastaan viittaustarkoituksiin.

2. Jollei toisin määrätä, tässä sopimuksessa tarkoitetaan

a) 'ilmailuviranomaisilla' viranomaista tai henkilöä, jonka osapuolet ovat valtuuttaneet suorittamaan tässä sopimuksessa määrättyjä tehtäviä;

b) 'lentoliikenteellä' aikataulun mukaista lentoliikennettä matkustajien ja rahdin, posti mukaan lukien, kuljettamiseksi erikseen tai yhdessä;

c) 'sopimuksella' tätä sopimusta, kaikkia sen liitteitä ja kaikkia muutoksia sopimukseen tai sen liitteisiin;

d) 'lentoyhtiöllä' tämän sopimuksen 3 artiklan mukaisesti nimettyä ja luvan saanutta lentoyhtiötä;

e) 'osapuolella' joko Kanadaa tai jäsenvaltioita ja Euroopan yhteisöä yhdessä tai erikseen;

f) 'yleissopimuksella' Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avattua kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimusta, mukaan lukien kaikki kyseisen yleissopimuksen 90 artiklan mukaisesti hyväksytyt liitteet ja kaikki sen 90 ja 94 artiklan mukaisesti hyväksytyt liitteiden tai yleissopimuksen muutokset, jos kyseiset liitteet ja muutokset ovat Kanadan ja jäsenvaltioiden hyväksymiä; ja

g) 'alueella' Kanadan osalta sen lainsäädännössä määriteltyjä maa-alueita (mannermaata ja saaria), sisävesiä ja aluemerta, mukaan lukien ilmatila niiden yläpuolella; ja Euroopan yhteisön jäsenvaltioiden osalta maa-alueita (mannermaata ja saaria), sisävesiä ja aluemerä, joihin sovelletaan Euroopan yhteisön perustamissopimusta, mainitussa perustamissopimuksessa tai sen korvaavassa oikeudellisessa välineessä säädettyjen edelly-

tysten mukaisesti, mukaan lukien ilmatila niiden yläpuolella; tämän sopimuksen soveltamisella Gibraltarin lentoasemaan ei katsota olevan vaikutusta Espanjan kuningaskunnan ja Yhdistyneen kuningaskunnan oikeudelliseen asemaan sen alueen suvereniteettia koskevassa riidassa, jolla kyseinen lentoasema sijaitsee, eikä Gibraltarin lentoaseman jättämiseen edelleen jäsenvaltioiden välillä 18 päivänä syyskuuta 2006 voimassa olleiden yhteisön ilmailualan toimenpiteiden ulkopuolelle Cordobassa 18 päivänä syyskuuta 2006 annetun Gibraltarin lentoasemaa koskevan ministereiden julistuksen mukaisesti;

2 artikla

Oikeuksien myöntäminen

1. Kumpikin osapuoli myöntää toiselle osapuolelle seuraavat oikeudet, joiden mukaisesti kyseisen osapuolen lentoyhtiöt voivat harjoittaa lentoliikennettä:

a) oikeus lentää laskeutumatta toisen osapuolen alueen yli;

b) oikeus laskeutua toisen osapuolen alueelle ilman kaupallista tarkoitusta;

c) siinä määrin kuin tämän sopimuksen nojalla on mahdollista, oikeus laskeutua toisen osapuolen alueelle tässä sopimuksessa vahvistetuilla reiteillä matkustajien ja rahdin, posti mukaan lukien, ottamiseksi tai jättämiseksi erikseen tai yhdessä; ja

d) muut tässä sopimuksessa vahvistetut oikeudet.

2. Kumpikin osapuoli myöntää tämän artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa vahvistetut oikeudet toiselle osapuolelle muiden kuin 3 artiklassa (Nimeäminen ja lupien myöntäminen ja peruuttaminen) tarkoitettujen toisen osapuolen lentoyhtiöiden osalta.

3 artikla

Nimeäminen ja lupien myöntäminen ja peruuttaminen

1. Osapuolet pitävät tämän sopimuksen mukaisena nimeämisenä toimilupia tai muita lupia, joita toinen osapuoli on myöntänyt lentoliikenteen harjoittamiseksi tämän sopimuksen mukaisesti. Toimiluvan tai muun luvan myöntäneen osapuolen ilmailuviranomaiset

tarkistavat toisen osapuolen ilmailuviranomaisen pyynnöstä tällaisten toimilupien tai muiden lupien pätevyyden.

2. Vastaanotettuaan toisen osapuolen nimeänyt lentoyhtiön hakemukset, jotka on toimitettu määrättyssä muodossa ja määrättyjä menettelyjä noudattaen, vastaanottava osapuoli antaa, lakiansa ja määräystensä mukaisesti, asianomaisen lentoyhtiön hakemat liikennöintiluvat ja muut luvat lentoliikenteen harjoittamiseksi mahdollisimman pienellä menettelyihin liittyvällä viiveellä, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

a) lentoyhtiö täyttää liikennöintiluvat ja muut luvat myöntävän osapuolen ilmailuviranomaisten tavallisesti soveltamien lakien ja määräysten mukaiset vaatimukset;

b) lentoyhtiö noudattaa liikennöintiluvat ja muut luvat myöntävän osapuolen lakeja ja määräyksiä;

c) jollei liitteestä 2 muuta johdu, Kanadan tapauksessa lentoyhtiö on jommankumman osapuolen kansalaisten tosiasiallisessa määräysvallassa, sillä on Kanadan myöntämä toimilupa ja sen päätoimipaikka on Kanadassa; jäsenvaltion tapauksessa lentoyhtiö on jommankumman osapuolen, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalaisten tosiasiallisessa määräysvallassa, sillä on yhteisön myöntämä toimilupa ja sen päätoimipaikka on yhteisön jäsenvaltiossa; ja

d) lentoyhtiö noudattaa toiminnassaan tässä sopimuksessa määrättyjä ehtoja.

3. Osapuoli voi kieltäytyä myöntämästä tämän artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja liikennöintilupia tai muita lupia taikka peruuttaa liikennöintiluvat tai muut luvat kokonaan tai tilapäisesti tai asettaa niille ehtoja tai rajoituksia taikka muutoin keskeyttää toisen osapuolen lentoyhtiön tai lentoyhtiöiden toiminnan tai rajoittaa sitä, jos asianomainen lentoyhtiö ei noudata 2 kohdan määräyksiä tai jos osapuoli katsoo, että toisen osapuolen alueella sovellettavat ehdot eivät vastaa tasapuolisen kilpailuympäristön vaatimuksia sekä aiheuttavat huomattavaa haittaa tai vahinkoa sen lentoyhtiölle tai lentoyhtiöille 14 artiklan (Kilpailuympäristö) 5 kohdan mukaisesti.

4. Tämän artiklan 3 kohdassa lueteltuja oikeuksia saa käyttää vasta, kun sekakomiteaa on kuultu, jollei välitön toiminta ole välttämätöntä 2 kohdassa tarkoitettujen lakien ja

määräysten rikkomisen estämiseksi tai jollei lentoturvallisuus tai ilmailun turvaaminen edellytä toimia 6 artiklan (Siviili-ilmailun siviililentoturvallisuus) ja 7 artiklan (Siviili-ilmailun turvaaminen) määräysten mukaisesti. FI 6.8.2010 Euroopan unionin virallinen lehti L 207/35

4 artikla

Investoinnit

Kumpikin osapuoli sallii Kanadan tai jäsenvaltion tai jäsenvaltioiden kansalaisten täyden omistusoikeuden lentoyhtiössään, jollei tämän sopimuksen liitteen 2 määräyksistä muuta johdu.

5 artikla

Lakien soveltaminen

Kumpikin osapuoli vaatii,

a) että lentoyhtiöt noudattavat sen alueelle saavuttaessa, sieltä lähdettäessä tai siellä ollessa asianomaisen osapuolen lakeja, määräyksiä ja menettelyjä, jotka koskevat kansainvälisessä liikenteessä olevien ilma-alusten saapumista sen alueelle, siellä oloa tai sieltä lähtöä sekä tällaisten ilma-alusten liikennöimistä ja lentämistä sen alueella; ja

b) että lentoyhtiöt sekä matkustajat, miehistön jäsenet ja rahti, posti mukaan lukien, noudattavat tai niiden osalta noudatetaan osapuolen alueen kautta kuljettaessa, sinne saavuttaessa, siellä oltaessa ja sieltä lähdettäessä asianomaisen osapuolen lakeja ja määräyksiä, jotka koskevat ilma-alusten matkustajien, miehistön jäsenten tai rahdin, posti mukaan lukien, saapumista osapuolen alueelle, siellä oloa tai sieltä lähtöä (kuten maahan-tuloa, selvitystä, kauttakulkua, siviili-ilmailun turvaamista, maahanmuuttoa, passeja, tullia ja karanteenia koskevia määräyksiä). Tällaisia lakeja ja määräyksiä soveltaessaan kumpikin osapuoli antaa lentoyhtiöille samanlaisiin ehtoihin perustuvan kohtelun, joka ei ole epäedullisempi kuin sen omille lentoyhtiöille tai muille samanlaista kansainvälistä lentoliikennettä harjoittaville lentoyhtiöille annettava kohtelu.

6 artikla

Siviili-ilmailun turvallisuus

1. Osapuolet korostavat pitävänsä tärkeänä tiivistä yhteistyötä siviili-ilmailun turvallisuuden alalla. Tämän vuoksi osapuolet sitoutuvat jatkamaan yhteistyötä myös lentotoiminnan osalta, erityisesti mahdollistaakseen sellaisten tietojen jakamisen, joilla voi olla vaikutusta kansainvälisen ilmailun turvallisuuteen, sekä toistensa valvontatoimintaan osallistumisen tai yhteisen valvontatoiminnan harjoittamisen siviili-ilmailun turvallisuuden alalla sekä yhteisten hankkeiden ja aloitteiden kehittämisen, myös kolmansien maiden kanssa. Tätä yhteistyötä kehitetään Prahassa 6 päivänä toukokuuta 2009 tehdyn Kanadan ja Euroopan yhteisön välisen siviili-ilmailun turvallisuutta koskevan sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden osalta kyseisen sopimuksen puitteissa.

2. Toinen osapuoli ja sen ilmailuviranomaiset kelpuuttavat lentoliikenteen harjoittamiseen lentokelpoisuustodistukset, pätevyystodistukset ja lupakirjat, jotka toinen osapuoli on ilmailuviranomaistensa välityksellä antanut tai hyväksynyt Kanadan ja Euroopan yhteisön välisen siviili-ilmailun turvallisuutta koskevan sopimuksen sovellettavien määräysten mukaisesti, jos tällaiset todistukset ja lupakirjat on annettu tai hyväksytty vähintään yleissopimukseen perustuvien vaatimusten mukaisesti ja niitä noudattaen.

3. Jos 2 kohdassa tarkoitettuihin todistuksiin tai lupakirjoihin, joita jommankumman osapuolen ilmailuviranomaiset ovat myöntäneet jollekin henkilölle tai lentoyhtiölle tai jonkin lentoliikenteessä käytettävän ilma-aluksen osalta, liittyvistä oikeuksista tai ehdoista voi aiheutua eroja, jotka johtavat yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen vaatimusten alittumiseen, ja kyseisestä erosta on ilmoitettu Kansainväliselle siviili-ilmailujärjestölle, tai jos kyseiset viranomaiset soveltavat vaatimusta tai vaatimuksia, jotka ovat tiukempia tai erilaisia kuin yleissopimuksen mukaisesti vahvistetut vaatimukset, toinen osapuoli voi pyytää sekakomitean puitteissa neuvotteluja osapuolten välillä kyseisen käytännön selventämiseksi. Siihen asti, kun neuvotteluissa päästään yh-

teisymmärrykseen, osapuolten on toistensa todistusten ja lupakirjojen vastavuoroisen tunnustamisen hengessä edelleen tunnustettava todistukset ja lupakirjat, jotka toisen osapuolen ilmailuviranomaiset ovat hyväksyneet. Jos Prahassa 6 päivänä toukokuuta 2009 tehdystä Kanadan ja Euroopan unionin välisessä siviili-ilmailun turvallisuutta koskevassa sopimuksessa on määräyksiä todistusten ja lupakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta, kunkin osapuolen on sovellettava niitä.

4. Sovellettavien lakien ja Prahassa 6 päivänä toukokuuta 2009 tehdyn Kanadan ja Euroopan yhteisön välisen siviili-ilmailun turvallisuutta koskevan sopimuksen mukaisesti osapuolet pitävät päämääränään todistusten ja lupakirjojen vastavuoroista hyväksymistä mainitun sopimuksen kattamien asioiden osalta.

5. Osapuoli tai sen toimivaltaiset ilmailuviranomaiset voivat pyytää milloin tahansa toisen osapuolen tai sen toimivaltaisten ilmailuviranomaisten kanssa neuvotteluja niiden soveltamista turvallisuusvaatimuksista. Jos osapuoli tai sen toimivaltaiset ilmailuviranomaiset, jotka ovat pyytäneet neuvotteluja, toteavat tällaisten neuvottelujen tuloksena, että toinen osapuoli tai sen toimivaltaiset ilmailuviranomaiset eivät tosiasiallisesti sovelle kyseisillä aloilla turvallisuusvaatimuksia, jotka, jollei muuta päätetä, vastaavat vähintään yleissopimuksen mukaisesti vahvistettuja vähimmäisvaatimuksia, toiselle osapuolelle tai sen toimivaltaisille ilmailuviranomaisille on ilmoitettava tällaisista huomioista sekä kyseisten vähimmäisvaatimusten noudattamisen edellyttämistä toimista. Jos toinen osapuoli tai sen toimivaltaiset ilmailuviranomaiset eivät toteuta asianmukaisia korjaavia toimia viidentoista (15) päivän tai muun mahdollisesti päätettävän ajan kuluessa, osapuolella tai sen toimivaltaisilla ilmailuviranomaisilla, jotka ovat pyytäneet neuvotteluja, on oikeus peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti liikennöintiluvat tai tekniset luvat tai rajoittaa niitä taikka keskeyttää muulla tavoin sellaisen lentoyhtiön toiminta, jonka turvallisuusvalvonta on toisen osapuolen tai sen toimivaltaisten ilmailuviranomaisten vastuulla, tai rajoittaa tätä toimintaa. FI L 207/36 Euroopan unionin virallinen lehti 6.8.2010

6. Kumpikin osapuoli hyväksyy sen, että toisen osapuolen ilmailuviranomaiset voivat tehdä mille tahansa osapuolen lentoyhtiön liikennöimälle tai sen puolesta liikennöidylle ilma-alukselle toisen osapuolen alueella asematasotarkastuksen tarkistaakseen ilma-aluksen ja sen miehistön jäsenten asiakirjojen voimassaolon sekä ilma-aluksen ja sen laitteiden silmämääräisesti havaittavan kunnan edellyttäen, että tällainen tarkastus ei aiheuta lentotoiminnalle kohtuutonta viivytystä.

7. Jos osapuolen ilmailuviranomaiset toteavat asematasotarkastuksen tehtyään, että ilma-alus tai lentotoiminta ei täytä yleissopimuksen mukaisesti vahvistettuja voimassa olevia vähimmäisvaatimuksia tai että yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen voimassa olevien vähimmäisvaatimusten tosiasiallisessa täyttämässä ja soveltamisessa on puutteita, kyseisen osapuolen ilmailuviranomaiset ilmoittavat ilma-alusta käyttävän lentoyhtiön turvallisuusvalvonnasta vastaaville osapuolen ilmailuviranomaisille tällaisista huomioista sekä kyseisten vähimmäisvaatimusten noudattamisen edellyttämistä toimista. Jos korjaavia toimia ei toteuteta viidentoista (15) päivän kuluessa, liikennöintiluvat tai tekniset luvat voidaan peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti tai rajoittaa niitä taikka ilma-alusta käyttävän lentoyhtiön toiminta voidaan muutoin keskeyttää tai rajoittaa sitä. Samaan voidaan päätyä, jos asematasotarkastuksesta kieltäydytään.

8. Kummallakin osapuolella on toimivaltaisten ilmailuviranomaistensa välityksellä oikeus toteuttaa viipymättä toimia kuten peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti liikennöintiluvat tai tekniset luvat tai rajoittaa niitä taikka muutoin keskeyttää toisen osapuolen lentoyhtiön toiminta tai rajoittaa sitä, jos viranomaiset katsovat, että se on siviili-ilmailun turvallisuudelle välittömästi aiheutuvan uhan vuoksi tarpeen. Jos se on käytännössä mahdollista, tällaisia toimenpiteitä toteuttavan osapuolen on pyrittävä kuulemaan toista osapuolta ennen toimiin ryhtymistä.

9. Tämän artiklan 5, 7 tai 8 kohdan mukaisesti toteutetut osapuolen tai sen toimivaltaisten ilmailuviranomaisten toimet on keskeytettävä heti, kun niille ei enää ole perusteita.

7 artikla

Siviili-ilmailun turvaaminen

1. Osapuolet vakuuttavat kansainväliseen oikeuteen perustuvien oikeuksiensa ja velvoitteidensa mukaisesti, että niiden keskinäinen velvoite varmistaa siviili-ilmailun turvaaminen siihen kohdistuvilta laittomilta teoilta on olennainen osa tätä sopimusta.

2. Rajoittamatta osapuolten kansainväliseen oikeuteen perustuvia yleisiä oikeuksia ja velvoitteita osapuolten on noudatettava erityisesti seuraavien sopimusten määräyksiä: Tokiossa 14 päivänä syyskuuta 1963 tehty yleissopimus rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa, Haagissa 16 päivänä joulukuuta 1970 tehty yleissopimus ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä, Montrealissa 23 päivänä syyskuuta 1971 tehty siviili-ilmailun turvallisuuden kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva yleissopimus, Montrealissa 24 päivänä helmikuuta 1988 tehty kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallanteikkojen ehkäisemistä koskeva lisäpöytäkirja, Montrealissa 1 päivänä maaliskuuta 1991 tehty yleissopimus muovailtavien räjähteiden merkitsemisestä tunnistamista varten ja muut osapuolia sitovat monenväliset sopimukset, jotka koskevat siviili-ilmailun turvaamista.

3. Osapuolet antavat pyynnöstä toisilleen kaikkea tarpeellista apua siviili-ilma-alusten laittoman haltuunoton ja muiden sellaisten laittomien toimien torjumiseksi, jotka vaarantavat tällaisten ilma-alusten, niiden matkustajien ja miehistön jäsenten, lentoasemien ja lennonvarmistuksen turvallisuuden, sekä apua kaikkien muiden siviili-ilmailua uhkaavien vaaratekijöiden torjumiseksi.

4. Osapuolet noudattavat Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön vahvistamia siviili-ilmailun turvaamista koskevia määräyksiä, jotka on otettu kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen liitteiksi, jos näitä turvamääräyksiä sovelletaan osapuoliin. Osapuolet edellyttävät, että niiden rekisterissä olevien ilma-alusten käyttäjät sekä sellaiset käyttäjät, joiden päätoimipaikka tai vakinainen kotipaikka on niiden alueella, ja niiden alueella olevien lentoasemien pitäjät toimivat kyseisten siviili-ilmailun turvaamista koskevien

määräysten mukaisesti. Näin ollen kumpikin osapuoli ilmoittaa pyynnöstä toiselle osapuolelle kaikista määräystensä ja toimintatapojensa eroista suhteessa tässä kohdassa tarkoitetuissa liitteissä määrättyihin siviili-ilmailun turvavaatimuksiin, jos nämä erot ylittävät kyseiset vaatimukset tai täydentävät niitä ja jos niillä on merkitystä toisen osapuolen toiminnalle. Kumpikin osapuoli voi milloin tahansa pyytää tällaisista eroista keskustelemiseksi toisen osapuolen kanssa neuvotteluja, jotka on toteutettava kohtuullisen ajan kuluessa.

5. Valtioiden itsemääräämisoikeuden täysimääräisesti huomioon ottaen ja sitä kunnioittaen kumpikin osapuoli suostuu siihen, että tämän artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja ilma-alusten käyttäjiä voidaan vaatia noudattamaan mainitussa kohdassa tarkoitettuja toisen osapuolen edellyttämiä siviili-ilmailun turvaamista koskevia määräyksiä saavuttaessa kyseisen toisen osapuolen alueelle, sieltä lähdeäessä tai siellä oltaessa. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen alueella sovelletaan tosiasiallisesti riittäviä toimenpiteitä ilma-aluksen suojaamiseksi sekä matkustajien, miehistön jäsenten, matkatavaroiden, käsimatkatavaroiden, rahdin, postin ja ilma-aluksen varastojen turvatarkastamiseksi ennen ilma-alukseen nousua tai ilma-aluksen lastaamista.

6. Osapuolet sopivat tavoittelevansa toistensa turvavaatimusten vastavuoroista tunnustamista sekä tiivistä ja vastavuoroista yhteistyötä laadunvalvontatoimenpiteissä. Lisäksi osapuolet sopivat luovansa tarvittaessa ja osapuolten erikseen tekemien päätösten pohjalta edellytyksiä yhden turvatarkastuksen periaatteen käyttöön ottamiseksi osapuolten alueiden välisillä lennoilla siten, että vaihtomatkatustajat ja -matkatavarat ja/tai siirorahti vapautetaan uudelleentarkastuksesta. Tätä varten ne tekevät hallinnollisia järjestelyjä, jotka mahdollistavat neuvottelemisen olemassa olevista tai suunnitelluista siviili-ilmailun turvatoimenpiteistä sekä osapuolten toteuttamia laadunvalvontatoimenpiteitä koskevan yhteistyön ja tietojen jakamisen. Osapuolet kuulevat toisiaan suunnitelluista turvatoimenpiteistä, joilla on merkitystä toiminnanharjoittajille tällaisten hallinnollisten järjestelyjen toisen osapuolen alueella.

7. Kumpikin osapuoli pyrkii, jos se on käytännössä mahdollista, vastaamaan kaikkiin

toisen osapuolen pyyntöihin, jotka koskevat kohtuudella toteutettavissa olevia erityisiä turvatoimenpiteitä tiettyä lentoa tai tiettyä lentojen sarjaa koskevaan erityiseen uhkaan vastaamiseksi.

8. Osapuolet sopivat tekensä yhteistyötä jommankumman alueella suoritettavien turvatarkastusten osalta vahvistamalla mekanismeja, hallinnolliset järjestelyt mukaan lukien, tietojen vastavuoroiseksi vaihtamiseksi turvatarkastusten tuloksista. Osapuolet sopivat suhtautuvansa myönteisesti pyyntöihin, jotka koskevat osallistumista tarkkailijana toisen osapuolen tekemiin turvatarkastuksiin.

9. Jos siviili-ilma-alukseen kohdistuu tai siitä uhkaa laitton haltuunotto tai ilma-aluksen turvallisuuteen, sen matkustajiin tai miehistön jäseniin, lentoasemiin tai lennonvarmistuslaitteisiin kohdistuu muu laitton teko, osapuolet avustavat toisiaan helpottamalla yhteyksiä ja toteuttamalla muita asianmukaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on nopeasti ja turvallisesti saattaa päätökseen tällainen tapaus tai sen uhka.

10. Jos osapuolella on perusteltua syytä uskoa, että toinen osapuoli on poikennut tämän artiklan määräyksistä, se voi toimivaltaisten viranomaistensa välityksellä pyytää neuvottelua. Tällaiset neuvottelut on aloitettava viidentoista (15) päivän kuluessa pyynnöstä. Jos tyydyttävään sopimukseen ei päästä viidentoista (15) päivän kuluessa neuvottelujen aloittamisesta, neuvottelua pyytäneellä osapuolella on oikeus ryhtyä toimiin kieltäytyäkseen myöntämästä toisen osapuolen lentoyhtiölle lupia tai peruuttaakseen luvat, rajoitukseksi niiden soveltamista tai asettaakseen niille aiheellisia ehtoja. Häätötilassa tai estääkseen sen, että tämän artiklan määräysten noudattamatta jättäminen jatkuu, osapuoli, joka uskoo toisen osapuolen poikkeavan tämän artiklan määräyksistä, voi toteuttaa aiheellisia tilapäisiä toimia milloin tahansa.

11. Osapuolet vahvistavat, että harkitessaan turvatoimia osapuolen on arvioitava mahdolliset kielteiset taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset tämän sopimuksen mukaiseen lentoliikenteeseen, ja lain sallimissa rajoissa, otettava tällaiset tekijät huomioon määrittelyssään, mitkä toimenpiteet ovat tarpeen ja aiheellisia kyseisten turvanäkökohtien käsittelemiseksi, sanotun kuitenkaan rajoittamatta

tarvetta toteuttaa välittömiä lentoliikenteen turvatoimenpiteitä.

8 artikla

Tullit, verot ja maksut

1. Kumpikin osapuoli vapauttaa, vastavuoroisesti ja siinä määrin kuin se on kansallisten lakien ja määräysten nojalla mahdollista, kansainvälisessä lentoliikenteessä käytettävät toisen osapuolen lentoyhtiöiden ilma-alukset, niiden vakiovarusteet, poltto- ja voiteluaineet, tekniset kulutustarvikkeet, maalaitteet, varaosat (mukaan lukien moottorit), ilma-alusten varastot (mukaan lukien muun muassa elintarvikkeet, juomat ja alkoholi, tupakka ja muut tuotteet, jotka on tarkoitettu myytäväksi matkustajille tai heidän kuluttavakseen lennon aikana rajoitettuina määrinä) sekä muut tarvikkeet, jotka on tarkoitettu tai joita käytetään yksinomaan kansainvälisessä liikenteessä liikennöivän ilma-aluksen toimintaa tai huoltoa varten, kaikista tuontirajoituksista, omaisuusveroista, tulleista, valmisteveroista ja muista vastaavista korvauksista ja maksuista, joita osapuolet asettavat ja jotka eivät perustu annettujen palvelujen kustannuksiin.

2. Kumpikin osapuoli vapauttaa, vastavuoroisesti ja siinä määrin kuin se on kansallisten lakien ja määräysten nojalla mahdollista, tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista veroista, tulleista, korvauksista ja maksuista myös seuraavat, lukuun ottamatta maksuja, jotka perustuvat annettujen palvelujen kustannuksiin:

a) ilma-alukseen kohtuullisissa rajoissa otettua osapuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut ilma-aluksen varastot, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen osapuolen lentoyhtiön kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-aluksessa maasta ulos suuntautuvalla lennolla silloinkin, kun näitä varastoja käytetään lennettäessä kyseisen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella;

b) osapuolen alueelle tuodut maalaitteet ja varaosat (mukaan lukien moottorit), jotka on tarkoitettu toisen osapuolen lentoyhtiön kansainvälisessä liikenteessä käytettävän ilma-aluksen huoltoa tai korjausta varten, sekä tietokonelaitteet ja niiden osat, joita tarvitaan

matkustajien tai rahdin käsittelyyn tai turvatarkastuksiin;

c) osapuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut poltto- ja voiteluaineet ja tekniset kulu-
tustarvikkeet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen osapuolen lentoyhtiön kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-
aluksessa maasta ulos suuntautuvalla lennolla silloinkin, kun näitä varastoja käytetään lennettäessä kyseisen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella; ja

d) painotuotteet, mukaan lukien lentoliput, lippukuoret, lentorahtikirjat ja muu asiaan liittyvä mainosaineisto, jota lentoyhtiöt jakavat veloitusetta.

3. Osapuolen lentoyhtiön käyttämässä ilma-aluksessa olevia vakiovarusteita tai siinä tavallisesti säilytettäviä varusteita tai tarvikkeita saa purkaa toisen osapuolen alueella ainoastaan kyseisen alueen tulliviranomaisten luvalla. Tällaisessa tapauksessa nämä varusteet ja tarvikkeet voidaan vaatia asettamaan mainittujen viranomaisten valvontaan siihen asti, kun ne viedään uudelleen maasta tai toimitetaan muulla tavoin pois tullimääräysten mukaisesti.

4. Tässä artiklassa määrättyjä vapautuksia sovelletaan myös silloin, kun osapuolen lentoyhtiöt ovat tehneet toisen lentoyhtiön kanssa, jolle toinen osapuoli on myöntänyt vastaavat vapautukset, sopimuksen tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tarvikkeiden lainaamisesta tai siirtämisestä toisen osapuolen alueella.

5. Tämä sopimus ei vaikuta jäsenvaltioiden ja Kanadan välillä voimassa olevien, tulojen ja pääoman kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien yleissopimusten määräyksiin.

9 artikla

Tilastot

1. Kumpikin osapuoli toimittaa toiselle osapuolelle kansallisten lakien ja määräysten mukaisesti vaaditut tilastot sekä pyynnöstä muita saatavilla olevia tilastotietoja, joita voidaan kohtuudella tarvita lentoliikenteen harjoittamisen arviointiin.

2. Osapuolet tekevät sekakomiteassa yhteistyötä, jolla helpotetaan niiden välistä tilastotietojen vaihtoa lentoliikenteen kehittämisen seuraamiseksi.

10 artikla

Kuluttajien etu

1. Kumpikin osapuoli tunnustaa kuluttajien etujen suojelun tärkeyden ja voi syrjimättömin perustein toteuttaa tai vaatia lentoyhtiötä toteuttamaan kohtuullisia ja oikeasuhteisia toimenpiteitä muun muassa seuraavien asioiden osalta:

a) lentoyhtiöille suoritettujen ennakkomak-
sujen suojaaminen;

b) lennolle pääsyn epäämisestä aiheutuvia korvauksia koskevat aloitteet;

c) palautukset matkustajille;

d) lennosta todellisuudessa vastaavan lentoliikenteen harjoittajan julkistaminen;

e) sen omien lentoyhtiöiden taloudellinen tila;

f) matkustajavastuuvakuutus; ja

g) esteetöntä pääsyä koskevat toimenpiteet.

2. Osapuolet pyrkivät kuulemaan toisiaan sekakomiteassa kuluttajien etua koskevista asioista, myös suunnittelemistaan toimenpiteistä, tavoitteenaan yhdenmukaistaa lähestymistavat siinä määrin kuin mahdollista.

11 artikla

Mahdollisuus käyttää lentoasemia, laitteita ja palveluja

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että toisen osapuolen lentoyhtiöillä on ilman syrjintää mahdollisuus käyttää lentoasemia, lentoväyliä, lennonjohto- ja lennonvarmistuspalveluja sekä siviili-ilmailun turvaamiseen, maahuolintaan ja muihin niihin liittyviin toimintoihin tarkoitettuja laitteita ja palveluja sen alueella heti, kun ne tulevat käytettäväksi.

2. Osapuolet toteuttavat kaikki mahdolliset kohtuudella toteutettavissa olevat toimenpiteet varmistaakseen laitteiden ja palvelujen tosiasiallisen käyttömahdollisuuden oikeudellisten, operatiivisten ja fyysisten rajoitusten puitteissa sekä oikeudenmukaisiin ja tasavertaisiin mahdollisuuksiin perustuen ja noudattaen avoimia menettelyjä käyttämahdollisuuden saamiseksi.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen menettelyjä, ohjeita ja määräyksiä lähtö- ja saapumisaikojen hallinnoimiseksi sen alueel-

la sijaitsevilla lentoasemilla sovelletaan avoimesti, tehokkaasti ja syrjimättömästi.

4. Jos osapuoli katsoo toisen osapuolen rikkovan tätä artiklaa, se voi ilmoittaa havainnostaan toiselle osapuolelle ja pyytää neuvotteluja 17 artiklan (Sekakomitea) 4 kohdan mukaisesti.

12 artikla

Lentoasemien, laitteiden ja palvelujen käytöstä perittävät maksut

1. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käyttömaksut, joita sen maksuja perivät toimivaltaiset viranomaiset tai elimet voivat määrätä toisen osapuolen lentoyhtiöille lennonvarmistus- ja lennonjohtopalvelujen käytöstä, ovat oikeantasoisia ja kohtuullisia sekä perustuvat kustannuksiin eivätkä ole perusteettomasti syrjiviä. Kaikki tällaiset käyttömaksut toisen osapuolen lentoyhtiöille on joka tapauksessa asetettava vähintään yhtä suotuisin ehdoin kuin minkä tahansa muun lentoyhtiön saatavilla olevat suotuisimmat ehdot.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käyttömaksut, joita sen maksuja perivät toimivaltaiset viranomaiset tai elimet voivat määrätä toisen osapuolen lentoyhtiöille lentoasemiin sekä siviili-ilmailun turvaamiseen ja muihin niihin liittyviin toimintoihin tarkoitettujen laitteiden ja palvelujen käytöstä, ovat oikeantasoisia ja kohtuullisia eivätkä perusteettomasti syrjiviä ja jakautuvat tasaisesti käyttäjryhmien kesken. Näissä maksuissa voidaan ottaa huomioon kaikki kustannukset, joita toimivaltaisille viranomaisille tai elimille aiheutuu tarvittavien lentoasema- ja siviili-ilmailun turvalaitteiden ja -palvelujen tarjoamisesta kyseisellä lentoasemalla tai kyseisessä lentoasemajärjestelmässä, mutta niiden määrä ei saa ylittää kyseisiä kustannuksia. Tällaisiin maksuihin voi sisältyä kohtuullinen tuotto poistojen jälkeen. Laitteita ja palveluja, joiden käytöstä peritään maksuja, on tarjottava tehokkaasti ja taloudellisesti. Kaikki tällaiset käyttömaksut toisen osapuolen lentoyhtiöille on joka tapauksessa asetettava vähintään yhtä suotuisin ehdoin kuin minkä tahansa muun lentoyhtiön saatavilla olevat suotuisimmat ehdot silloin, kun maksuja asetetaan.

3. Kumpikin osapuoli kannustaa alueellaan toimivia maksuja periviä toimivaltaisia viranomaisia ja elimiä neuvottelemaan laitteita ja palveluja käyttävien lentoyhtiöiden tai niiden edustajien kanssa sekä maksuja periviä toimivaltaisia viranomaisia ja elimiä ja lentoyhtiöitä tai niiden edustajia vaihtamaan keskenään tarvittavia tietoja maksujen kohtuullisuuden määrittämiseksi tämän artiklan 1 ja 2 kohdassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Kumpikin osapuoli kannustaa maksuja periviä toimivaltaisia viranomaisia ilmoittamaan käyttäjille kaikista käyttäjämaksujen muutosehdotuksista kohtuullisen hyvissä ajoin, jotta ne voivat ottaa käyttäjien mielipiteet huomioon, ennen kuin muutoksia tehdään.

4. Jäljempänä olevan 21 artiklan (Riitojen ratkaiseminen) mukaisissa riitojenratkaisumenettelyissä kummankaan osapuolen ei katsota rikkovan tämän artiklan määräyksiä, paitsi

- a) jos se jättää tutkimatta kohtuullisessa ajassa toisen osapuolen valituksen kohteena olevan maksun tai käytännön; tai
- b) jos se jättää tällaisen tutkinnan jälkeen ryhtymättä kaikkiin toteutettavissaan oleviin toimenpiteisiin korjatakseen tämän artiklan määräysten vastaisen maksun tai käytännön.

13 artikla

Kaupalliset puitteet

1. Kumpikin osapuoli antaa molempien osapuolten lentoyhtiöille oikeudenmukaiset ja yhtäläiset mahdollisuudet tarjota tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia lentoliikennepalveluja.

Kapasiteetti

2. Kumpikin osapuoli antaa toisen osapuolen kaikkien lentoyhtiöiden määritellä tämän sopimuksen mukaisesti tarjoamiensa lentoliikennepalvelujen vuorotiheyden ja kapasiteetin markkinoilla vallitsevien kaupallisten näkökohtien perusteella. Kumpikaan osapuoli ei saa yksipuolisesti rajoittaa liikenteen määrää, vuorotiheyttä tai palvelun säännöllisyyttä eikä toisen osapuolen lentoyhtiöiden käyttämien ilma-alusten tyyppiä tai tyyppejä, eikä se saa edellyttää toisen osapuolen lentoyhtiö-

öiden aikataulujen, tilauslento-ohjelmien tai toimintasuunnitelmien toimittamista, paitsi jos tekniset, liikenne- tai ympäristöseikat (paikallinen ilmanlaatu ja melu) yhtäläisillä ehdoilla mahdollisesti edellyttävät sitä yleis-sopimuksen 15 artiklan mukaisesti.

Yhteisten reittitunnusten käyttö

3. a) Jollei osapuolten asianomaiseen toimintaan tavallisesti soveltamista viranomaisvaatimuksista muuta johdu, mikä tahansa toisen osapuolen lentoyhtiö voi tehdä yhteistyöjärjestelyjä, joiden tavoitteena on

i) tarjota tietyillä reiteillä lentoliikennepalveluja myymällä kuljetuksia omalla reittitunnuksellaan millä tahansa Kanadan tai jäsenvaltioiden ja/tai minkä tahansa kolmannen maan lentoyhtiön liikennöimillä lennoilla; ja/tai minkä tahansa maan pintaliikenteen (maatai meriliikenteen) harjoittajan kuljetuksen yhteydessä,

ii) liikennöidä minkä tahansa muun lentoyhtiön reittitunnuksella, jos kyseinen lentoyhtiö on saanut osapuolen ilmailuviranomaisilta luvan myydä kuljetuksia omalla reittitunnuksellaan osapuolen minkä tahansa lentoyhtiön liikennöimillä lennoilla.

b) Osapuoli voi vaatia, että kaikilla yhteisten reittitunnusten käyttöön osallistuvilla lentoyhtiöillä on oltava siihen tarvittavat asianmukaiset reittioikeudet.

c) Osapuoli ei saa kieltäytyä myöntämästä lupaa 3 kohdan a alakohdan i alakohdassa tarkoitettuun liikennöintiin yhteisin reittitunnuksin sillä perusteella, että ilma-alusta käytävällä lentoyhtiöllä ei ole oikeutta liikennöidä muiden lentoyhtiöiden reittitunnuksilla.

d) Osapuolet velvoittavat kaikkia yhteisten reittitunnusten käyttöä koskeviin järjestelyihin turvautuvia lentoyhtiöitä varmistamaan, että matkustajat saavat kaikki tiedot matkan jokaisen osan liikenteenharjoittajasta ja kuljetusmuodosta.

Maahuolinta

4. Kumpikin osapuoli sallii alueellaan toimiville toisen osapuolen lentoyhtiöille

a) vastavuoroisesti niiden oman maahuolinnan suorittamisen osapuolen alueella ja valintansa mukaan osapuolen toimivaltaisten viranomaisten maahuolintapalvelujen tar-

joamiseen hyväksymien toimijoiden tarjoamien maahuolintapalvelujen käyttämisen kokonaan tai osittain; ja

b) maahuolintapalvelujen tarjoamisen muille samalla lentoasemalla toimiville lentoyhtiöille, jos palvelujen tarjoamiseen on lupa ja ne ovat sovellettavien lakien ja määräysten mukaisia.

5. Tämän artiklan 4 kohdan a ja b alakohdassa määrättyjen oikeuksien käyttämistä voivat rajoittaa ainoastaan fyysiset tai operatiiviset rajoitteet, joihin ovat syynä ensisijaisesti lentoaseman turvallisuus- ja turvanäkökohdat. Rajoituksia on sovellettava yhtenäisesti, ja niiden ehtojen on oltava vähintään yhtä suotuisat kuin samanlaista kansainvälistä lentoliikennettä rajoitusten soveltamisai- kana harjoittavan minkä tahansa maan minkä tahansa lentoyhtiön saatavilla olevat suotuisimmat ehdot.

Lentoyhtiöiden edustajat

6. Kumpikin osapuoli sallii, että

a) toisen osapuolen lentoyhtiö tuo vasta- vuoroisesti osapuolen alueelle ja pitää siellä edustajiaan sekä kaupallista henkilökuntaa, hallinto- ja myyntihenkilöstöä ja teknistä, operatiivista ja muuta erikoistunutta henkilöstöä, joka on tarpeen palvelun suorittami- seksi;

b) toisen osapuolen lentoyhtiöt huolehtivat halutessaan tällaisista henkilöstötarpeista käyttämällä omaa henkilökuntaansa tai osa- puolen alueella toimivan jonkin muun sellai- sen organisaation, yrityksen tai lentoyhtiön palveluja, jolla on lupa suorittaa tällaisia pal- veluja muille lentoyhtiöille; ja

c) toisen osapuolen lentoyhtiöt perustavat osapuolen alueelle toimistoja lentoliikenne- palvelujen ja niihin liittyvien toimintojen myymiseksi ja myynnin edistämiseksi.

7. Kumpikin osapuoli velvoittaa toisen osapuolen lentoyhtiöiden edustajat ja henki- löstön noudattamaan lakejaan ja määräyksi- ään. Tällaisten lakien ja määräysten mukai- sesti

a) kumpikin osapuoli myöntää viivyttel- mättä tarvittavat työluvut, vierailijavii- sumit tai muut asiakirjat 6 kohdassa tarkoitetuille edustajille ja henkilöstölle; ja

b) kumpikin osapuoli helpottaa ja nopeut- taa enintään yhdeksänkymmentä (90) päivää

kestäviä eräitä tilapäisiä tehtäviä suorittavien henkilöiden työluovia koskevien vaatimusten hyväksymistä.

Myynti, paikalliset kulut ja varojen siirto

8. Kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen lentoyhtiöiden

a) myydä alueellaan lentoliikennepalveluja suoraan tai, lentoyhtiön harkinnan mukaan, asiamiestensä välityksellä sekä myydä liikennepalveluja alueensa valuutalla tai, lentoyhtiön harkinnan mukaan, muiden maiden vapaasti vaihdettavilla valuutoilla, ja kuka tahansa on vapaa ostamaan tällaisia liikennepalveluja kyseisten lentoyhtiöiden hyväksymällä valuutalla;

b) maksaa paikalliset kulunsa, mukaan lukien polttoaineostokset, alueellaan paikallisella valuutalla tai, lentoyhtiöiden harkinnan mukaan, vapaasti vaihdettavilla valuutoilla; ja

c) pyynnöstä vaihtaa ja lähettää ulkomaille normaalista toiminnastaan kertyneitä varoja. Tällainen vaihto ja lähettäminen on luvallista ilman rajoituksia tai viivytyksiä niillä valuutanvaihdon markkinakursseilla, joita sovelletaan siirtotoimeksiannon ajankohtana, ja niistä ei saa periä muita maksuja kuin pankkien tällaisista toimista tavallisesti perimät palvelumaksut.

Intermodaaliliikenne

9. Kumpikin osapuoli sallii lentoyhtiöiden

a) tarjota matkustaja- ja yhdistelmäliikennepalveluja, joissa lentoliikenteeseen yhdistetään pintaliikennepalveluja (maa- tai meriliikennepalveluja). Lentoyhtiöt voivat tarjota tällaisia liikennepalveluja tekemällä järjestelyjä pintaliikenteen harjoittajien kanssa tai päättää hoitaa pintaliikennepalvelun itse;

b) tarjota rahtiliikennepalveluja yhdistämällä pintaliikennepalveluja (maa- tai meriliikennepalveluja) rajoituksetta lentoliikennepalveluihin rahdin kuljettamiseksi mihin tahansa paikkaan tai mistä tahansa paikasta osapuolten alueilla tai kolmansissa maissa, mukaan lukien kuljetukset kaikille tullipalveluja tarjoaville lentoasemille ja lentoasemilta, ja tarvittaessa tullaamattoman rahdin kuljetus sovellettavien lakien ja määräysten mukaisesti; käyttää tullipalveluja ja rahdinkäsittely-

laitteita pinta- tai ilmaliikenteessä kuljetettavan rahdin osalta; sekä suorittaa halutessaan oman rahtinsa pintakuljetuksia tällaiseen liikenteeseen sovellettavien kansallisten lakien ja määräysten mukaisesti tai tarjota tällaisia kuljetuksia muiden pintaliikenteen harjoittajien kanssa tehtävillä järjestelyillä, mukaan lukien minkä tahansa toisen maan lentoyhtiöiden harjoittamat pintakuljetukset; ja

c) harjoittaa intermodaalikuljetuksia, joita voidaan tarjota yhteen ilma- ja pintakuljetuksen käsittävään kokonaishintaan edellyttäen, että matkustajia ja rahdinlähettäjiä ei johdeta harhaan tällaisen kuljetuksen suhteen.

Hinnoittelu

10. Osapuolet sallivat lentoyhtiöiden määrittellä hintansa vapaasti ja vapaan ja oikeudenmukaisen kilpailun ehdoin. Kumpikaan osapuoli ei toteuta yksipuolisia toimia sen alueelle saapuvasta tai alueelta lähtevästä kansainvälisestä liikenteestä perittävien hintojen käyttöönottoa tai jatkamista vastaan.

11. Osapuolet eivät vaadi ilmoittamaan hintoja ilmailuviranomaisille.

12. Osapuolet sallivat ilmailuviranomaisten olla yhteydessä toisiinsa keskustellakseen muun muassa perusteettomilta, kohtuuttomilta tai syrjiviltä vaikuttavista hinnoista.

Tietokonepohjaiset paikanvarausjärjestelmät

13. Osapuolet soveltavat tietokonepohjaisia paikanvarausjärjestelmiä koskevia lakejaan ja määräyksiään alueellaan oikeudenmukaisesti ja syrjimättömästi.

Luvakkeet ja tuotemerkit

14. Kummankin osapuolen lentoyhtiöt voivat tehdä tämän sopimuksen mukaisten lentoliikennepalvelujen tarjoamisesta luvake- ja tuotemerkkijärjestelyjä muiden yritysten, myös lentoyhtiöiden kanssa edellyttäen, että lentoliikennepalvelun tarjoavalla lentoyhtiöllä on tarvittavat reittioikeudet, että kansallisissa laeissa ja määräyksissä säädetyt edellytykset täyttyvät ja että ilmailuviranomaisilta saadaan siihen hyväksyntä.

Vuokraus miehistöineen

15. Tämän sopimuksen mukaisten lentoliikennepalvelujen tarjoamiseksi osapuolten lentoyhtiöt voivat tämän sopimuksen mukaisia lentoliikennepalveluja tarjotessaan käyttää muiden, myös muista maista olevien lentoyhtiöiden ilma-aluksia ja miehistöä edellyttäen, että lentoliikennepalvelua tarjoavalla lentoyhtiöllä ja järjestelyyn osallistuvalla ilma-aluksen käyttäjällä on tarvittavat oikeudet ja että ilmailuviranomaisilta saadaan siihen hyväksyntä. Tämän kohdan soveltamiseksi ilma-alusta käyttävällä lentoyhtiöllä ei tarvitse olla tarvittavaa reittioikeutta.

Tilauslennot / Säännöllisen lentoliikenteen ulkopuoliset lennot

16. Tämän sopimuksen 4 artiklan (Investoinnit), 5 artiklan (Lakien soveltaminen), 6 artiklan (Siviili-ilmailun turvallisuus), 7 artiklan (Siviili-ilmailun turvaaminen), 8 artiklan (Tullit, verot ja maksut), 9 artiklan (Tilastot), 10 artiklan (Kuluttajien etu), 11 artiklan (Mahdollisuus käyttää lentoasemia, laitteita ja palveluja), 12 artiklan (Lentoasemien, laitteiden ja palvelujen käytöstä perittävät maksut), 13 artiklan (Kaupalliset puitteet) sekä 14 artiklan (Kilpailuympäristö), 15 artiklan (Ilmaliikenteen hallinta), 17 artiklan (Sekakomitea) ja 18 artiklan (Ympäristö) määräyksiä sovelletaan myös tilauslentoihin ja muihin säännöllisen lentoliikenteen ulkopuolisiin lentoihin, joita osapuolen lentoliikenteen harjoittajat liikennöivät toisen osapuolen alueelle tai alueelta.

17. Osapuolet myöntävät lentoliikenteen harjoittajien hakemat liikennöintiluvat ja muut luvat tilauslentojen ja muiden säännöllisen lentoliikenteen ulkopuolisten lentojen liikennöimiseksi mahdollisimman pienellä menettelyihin liittyvällä viiveellä.

14 artikla

Kilpailuympäristö

1. Osapuolet tunnustavat yhteiseksi tavoitteekseen terveen kilpailuympäristön luomisen lentoliikenteen harjoittamiselle. Osapuolet toteavat, että lentoyhtiöt harjoittavat tervettä kilpailua todennäköisimmin silloin, kun ne toimivat täysin kaupallisesti eivätkä saa

valtion tukea. Osapuolet toteavat, että muun muassa lentoyhtiöiden yksityistämisehdoilla, kilpailua vääristävien tukien poistamisella sekä tasavertaisilla ja syrjimättömällä mahdollisuuksilla käyttää lentoasemien laitteita ja palveluja ja tietokonepohjaisia paikanvarausjärjestelmiä on keskeinen merkitys terveen kilpailuympäristön luomisessa.

2. Jos osapuoli katsoo toisen osapuolen alueella vallitsevan olosuhteita, jotka voivat vaarantaa terveen kilpailuympäristön ja haitata osapuolen lentoyhtiöiden tämän sopimuksen mukaista toimintaa, se voi toimittaa huomionsa toiselle osapuolelle. Se voi myös pyytää sekakomitean koollekutsumista. Osapuolet hyväksyvät, että sekakomiteassa voidaan oikeutetusti käsitellä sitä, missä määrin tuki tai muu toimenpide voi vaarantaa tämän sopimuksen kilpailuympäristöä koskevien tavoitteiden saavuttamisen.

3. Tämän artiklan mukaisesti käsiteltäviä kysymyksiä voivat olla muun muassa jonkin julkisen tahon pääomasijoitukset, ristikkäiset, avustukset, takuut, omistussuhteet, verohelpotukset tai verovapaudet, konkurssisuoja tai vakuutus. Jollei tämän artiklan 4 kohdasta muuta johdu, osapuoli voi toisen osapuolen tekemän ilmoituksen jälkeen aloittaa keskustelut tähän artiklaan liittyvistä asioista toisen osapuolen alueella olevien vastuullisten julkisten tahojen kanssa, mukaan lukien valtion tai alue- tai paikallishallinnon viranomaiset.

4. Osapuolet tunnustavat kilpailuviranomaistensa yhteistyön, joka perustuu Bonnissa 17 päivänä kesäkuuta 1999 tehtyyn Kanadan hallituksen ja Euroopan yhteisöjen väliin sopimukseen niiden kilpailulakien soveltamisesta.

5. Jos osapuoli katsoo sekakomiteassa käyttyjen neuvottelujen jälkeen, että 14 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen olosuhteiden ovat edelleen olemassa ja omiaan aiheuttamaan merkittävää haittaa tai vahinkoa sen lentoyhtiölle tai lentoyhtiöille, se voi ryhtyä toimiin. Osapuoli voi ryhtyä tämän kohdan mukaisiin toimiin, kun menettelyt ja perusteet tällaisten toimien toteuttamiselle on vahvistettu sekakomitean päätöksellä, tai vuoden kuluttua tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen alkamisesta osapuolissa tai voimaantulosta, sen mukaan, kumpi mainituista ajankohdista on aikaisempi. Tämän kohdan nojalla toteutettavi-

en toimien on oltava asianmukaisia ja oikeasuhteisia ja ne on rajoitettava kestoaltaan ja soveltamisalaltaan välttämättömiin. Toimet on kohdistettava ainoastaan 2 kohdassa tarkoitetuista olosuhteista hyötyviin tahoihin, eikä niiden toteuttaminen saa rajoittaa kummankaan osapuolen oikeutta ryhtyä 21 artiklan (Riitojen ratkaiseminen) mukaisiin toimiin.

15 artikla

Ilmaliikenteen hallinta

Osapuolet käsittelevät ilmaliikenteen hallintaa koskevia turvallisuusvalvonta- ja poliittikkakysymyksiä yhteistyössä optimoidakseen yleisen tehokkuuden, vähentääkseen kustannuksia ja parantaakseen olemassa olevien järjestelmien turvallisuutta ja kapasiteettia. Osapuolet kannustavat lennonvarmistuspalvelujen tarjoajiaan jatkamaan yhteentöimivuutta koskevaa yhteistyötään jatkaakseen mahdollisuuksien mukaan osapuolten järjestelmien yhtenäistämistä, lieventääkseen ilmailun ympäristövaikutuksia ja jakaakseen tarvittaessa tietoja.

16 artikla

Nimeämisten ja lupien jatkaminen

1. Kanadan tai jäsenvaltion lentoyhtiötä, jonka sen hallitus on nimennyt sellaisen Kanadan kanssa tehdyn lentoliikennesopimuksen mukaisesti, jonka tämä sopimus korvaa, pidetään lentoliikenteen harjoittamiseen nimettynä lentoyhtiönä.

2. Kanadan tai jäsenvaltion lentoyhtiö, jolla on osapuolen ilmailuviranomaisten myöntämä, tämän sopimuksen voimaantuloajankohdalla lentoliikenteen harjoittamista varten voimassa oleva toimilupa tai liikennöintilupa, säilyttää tämän sopimuksen mukaisen mahdollisen uuden tai muutetun toimiluvan tai liikennöintiluvan antamiseen asti kaikki aikaisemmin annetun toimiluvan tai liikennöintiluvan mukaiset oikeutensa, ja kyseisellä lentoyhtiöllä katsotaan olevan oikeus harjoittaa lentoliikennettä tämän sopimuksen mukaisesti.

3. Mikään tämän artiklan määräyksistä ei estä muun kuin tämän artiklan 1 tai 2 koh-

dassa tarkoitettun jommankumman osapuolen lentoyhtiön nimeämistä tai oikeuttamista harjoittamaan lentoliikennettä.

17 artikla

Sekakomitea

1. Osapuolet perustavat osapuolten edustajista muodostuvan komitean, jäljempänä 'sekakomitea'.

2. Sekakomitea luo ja helpottaa ilmailuviranomaisten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten suhteita tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien asioiden käsittelemiseksi.

3. Sekakomitea kokoontuu tarpeen mukaan ja vähintään kerran vuodessa. Kumpikin osapuoli voi pyytää kokouksen koolle kutsumista.

4. Osapuoli voi myös pyytää sekakomitean koollekutsumista sen kuulemiseksi tämän sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvistä kysymyksistä sekä toisen osapuolen esille tuomien kysymysten ratkaisemiseksi. Tällainen kokous on järjestettävä mahdollisimman pian, mutta viimeistään kahden kuukauden kuluttua pyynnön esittämisestä, jolleivät osapuolet toisin päättä.

5. Sekakomitea tekee päätöksiä, jos tässä sopimuksessa nimenomaisesti niin määrätään.

6. Sekakomitea edistää osapuolten välistä yhteistyötä ja voi ottaa käsiteltäväksi muun muassa seuraavia tämän sopimuksen toimitaan tai täytäntöönpanoon liittyviä asioita:

a) tämän sopimuksen mukaiseen lentoliikenteeseen vaikuttavien markkinaolosuhteiden tarkastelu;

b) tietojen vaihtaminen, mukaan lukien lausunnot kansallisen lainsäädännön tai politiikan sellaisista muutoksista, jotka vaikuttavat sopimukseen;

c) sopimuksen mahdollisten kehittämiskohdeiden käsittely, mukaan lukien sopimuksen muutoksia koskevat suositukset;

d) suositukset ehdoiksi, menettelyiksi ja muutoksiksi, joita uusien jäsenvaltioiden liittymisen tähän sopimukseen edellyttää; ja

e) investointeihin, omistussuhteisiin ja valvontaan liittyvien asioiden käsittely ja ilmoittaminen siitä, milloin edellytykset tämän sopimuksen liitteessä 2 vahvistetulle liikenne-

oikeuksien asteittaiselle avaamiselle ovat täyttyneet.

7. Sekakomitea kehittää yhteistyötä ja edistää asiantuntijavaihtoa uusia lainsäädäntö- tai määräysaloitteita koskevissa asioissa.

8. Sekakomitea vahvistaa päätöksellä oman työjärjestyksensä.

9. Sekakomitea tekee kaikki päätöksensä yksimielisesti.

18 artikla

Ympäristö

1. Osapuolet tunnustavat, että ympäristönsuojelu on tärkeä osatekijä kehitettäessä kansainvälistä ilmailupolitiikkaa ja pantaessa sitä täytäntöön.

2. Kummallakin osapuolella on oman täysivaltaisen lainkäyttövaltansa rajoissa oikeus toteuttaa ja soveltaa aiheellisia toimenpiteitä lentoliikenteen ympäristövaikutusten käsittelemiseksi edellyttäen, että tällaisia toimenpiteitä sovelletaan kansallisuudesta riippumatta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta osapuolten kansainvälisen oikeuden ja yleissopimuksen mukaisia oikeuksia.

3. Osapuolet tunnustavat, että ympäristönsuojelutoimenpiteiden kustannuksia ja hyötyjä on tarkasteltava huolellisesti kansainvälistä ilmailupolitiikkaa kehitettäessä. Kun osapuoli harkitsee ehdotettuja ympäristötoimenpiteitä, sen olisi arvioitava niiden mahdollisia kielteisiä vaikutuksia tähän sopimukseen sisältyvien oikeuksien käyttöön, ja jos tällaisia toimenpiteitä hyväksytään, sen olisi toteutettava asianmukaisia toimia tällaisten kielteisten vaikutusten lieventämiseksi.

4. Osapuolet toteavat, että on tärkeää toimia yhdessä ja tarkastella monenvälisissä keskusteluissa ilmailun vaikutuksia ympäristöön ja talouteen sekä varmistaa, että mahdolliset lieventävät toimenpiteet ovat täysin yhdenmukaisia tämän sopimuksen tavoitteiden kanssa.

5. Kun ympäristönsuojelutoimenpiteitä otetaan käyttöön, on noudatettava yleissopimuksen liitteissä olevia Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön hyväksymiä ilmailualan ympäristövaatimuksia, jollei eroavaisuuksista ole ilmoitettu.

6. Osapuolet pyrkivät kuulemaan toisiaan ympäristökysymyksistä, myös suunnitelluista

toimenpiteistä, jotka ovat omiaan vaikuttamaan merkittävästi tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan kansainväliseen lentoliikenteeseen, tavoitteenaan löytää mahdollisimman yhteensopivia lähestymistapoja. Kun kuulemista koskeva pyyntö on otettu vastaan, kuuleminen on aloitettava 30 päivän kuluessa tai muun ajan kuluessa, jos siitä on sovittu yhteisesti.

19 artikla

Työvoimakysymykset

1. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tarkastella tämän sopimuksen vaikutuksia työvoimaan, työllisyyteen ja työehtoihin.

2. Kumpikin osapuoli voi pyytää, että 17 artiklan mukainen sekakomitea kokoontuu keskustelemaan tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista työvoimakysymyksistä.

20 artikla

Kansainvälinen yhteistyö

Osapuolet voivat saattaa 17 artiklan mukaisen sekakomitean käsiteltäväksi asioita, jotka liittyvät

a) lentoliikenteeseen ja kansainvälisiin organisaatioihin;

b) osapuolten ja muiden maiden välisten lentoliikennesuhteiden mahdolliseen kehitykseen; ja

c) kahden- tai monenvälisten järjestelyjen kehitykseen,

mukaan lukien, mikäli mahdollista, ehdotukset koordinoitujen kantojen vahvistamiseksi näillä aloilla.

21 artikla

Riitojen ratkaiseminen

1. Jos osapuolten kesken syntyy riitaa tämän sopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, ne pyrkivät ensi sijassa ratkaisemaan riidan neuvottelemalla sekakomiteassa. Neuvottelut aloitetaan mahdollisimman pian ja sen estämättä, mitä 17 artiklan 4 kohdassa määrätään, enintään 30 päivän kuluttua siitä, kun osapuoli on saanut toiselta osapuolelta

kirjallisen pyynnön, jossa viitataan tähän artiklaan, jolleivät osapuolet toisin päätä.

2. Jos riitaa ei ole ratkaistu 60 päivän kuluessa neuvotteluja koskevan pyynnön vastaanottamisesta, asia voidaan saattaa osapuolten suostumuksella tietyn henkilön tai elimen ratkaistavaksi. Jos osapuolet eivät pääse tästä sopimukseen, riita saatetaan kumman tahansa osapuolen pyynnöstä kolmijäsenisen välimiesoikeuden ratkaistavaksi jäljempänä esitettyjen menettelyjen mukaisesti.

3. Kumpikin osapuoli nimeää yhden välimiehen kolmenkymmenen (30) päivän kuluessa välimiesmenettelyä koskevan pyynnön vastaanottamisesta. Kolmas välimies nimetään tämän jälkeen 45 päivän kuluessa osapuolten nimeämien kahden välimiehen sopimuksesta. Jos osapuoli ei nimeä välimiestä määräajan kuluessa tai jos kolmatta välimiestä ei nimetä määräajan kuluessa, kumpi tahansa osapuoli voi pyytää Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön neuvoston puheenjohtajaa nimeämään tarpeen mukaan välimiehen tai välimiehet. Jos puheenjohtaja on samaa kansallisuutta kuin jompikumpi osapuolista, nimeämisen suorittaa vanhin varapuheenjohtaja, joka ei ole tällä perusteella jäävi tekemään nimitystä. Kolmas välimies, jonka on joka tapauksessa oltava kolmannen valtion kansalainen, toimii välimiesoikeuden puheenjohtajana ja valitsee paikan, jossa välitysmenettely suoritetaan.

4. Välimiesoikeus vahvistaa menettelysääntönsä ja käsittelyn aikataulun.

5. Välimiesoikeus voi osapuolen pyynnöstä määrätä toisen osapuolen panemaan täytäntöön väliaikaisia toimenpiteitä ennen välimiesoikeuden lopullista päätöstä.

6. Välimiesoikeus pyrkii antamaan kirjallisen päätöksen 180 päivän kuluessa välityspyynnön vastaanottamisesta. Välimiesoikeuden päätökset tehdään sen jäsenten äänten enemmistöllä.

7. Jos välimiesoikeus katsoo, että tätä sopimusta on rikottu, ja jos vastuussa oleva osapuoli ei korjaa rikkomustaan tai ei pääse toisen osapuolen kanssa molemminpuolisesti hyväksyttävään ratkaisuun 30 päivän kuluessa välimiesoikeuden päätöksen tiedoksi antamisesta, toinen osapuoli voi keskeyttää tämän sopimuksen mukaisesti syntyvien vas-

taavien etuuksien soveltamisen siihen saakka, kun riita ratkaistaan.

22 artikla

Muuttaminen

Osapuolet voivat yhteisesti päättää tämän sopimuksen muutoksista sopimuksen 17 artiklan (Sekakomitea) mukaisesti pidettyjen neuvottelujen perusteella. Muutokset tulevat voimaan 23 artiklassa (Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen) määrättyin ehdoin.

23 artikla

Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen

1. Tämä sopimus tulee voimaan kuukauden kuluttua viimeisimmän sellaisen nootin päiväyksestä, jolla osapuolet vahvistavat, että kaikki sopimuksen voimaantulon edellyttämät menettelyt on saatettu päätökseen. Tätä noottienvaihtoa varten Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot nimeävät Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön. Kanada toimittaa Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristölle Euroopan yhteisölle ja sen jäsenvaltioille osoitetut nootit Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristön, ja Euroopan unionin neuvoston pääsihteeristö toimittaa Kanadalle Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden nootit. Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden nootit sisältävät kunkin jäsenvaltion tiedonannon, jossa vahvistetaan, että jäsenvaltio on saattanut päätökseen tämän sopimuksen voimaantulon edellyttämät menettelyt.

2. Sen estämättä, mitä tämän artiklan 1 kohdassa määrätään, osapuolet sopivat soveltavansa tätä sopimusta väliaikaisesti kansallisen lainsäädäntönsä säännösten mukaisesti viimeisimmän sellaisen nootin päiväystä seuraavan kuukauden ensimmäisestä päivästä, jolla osapuolet ovat ilmoittaneet toisilleen tämän sopimuksen väliaikaista soveltamista varten tarvittavien kansallisten menettelyjen saattamisesta päätökseen.

24 artikla

Voimassaolon päättäminen

Kumpikin sopimuspuoli voi milloin tahansa ilmoittaa kirjallisesti diplomaattiteitse toiselle sopimuspuolelle päätöksestään päättää tämän sopimuksen voimassaolo. Tällainen ilmoitus on toimitettava samanaikaisesti Kansainväliselle siviili-ilmailujärjestölle ja Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeristölle. Tämän sopimuksen voimassaolo päättyy yhden (1) vuoden kuluttua siitä päivästä, jona toinen osapuoli on vastaanottanut ilmoituksen, jollei voimassaolon päättämistä koskevaa ilmoitusta peruuteta ennen tämän ajanjakson päättymistä. Jos toinen osapuoli ei ilmoita ilmoituksen vastaanottamisesta, se katsotaan vastaanotetuksi neljäntoista (14) päivän kuluttua siitä, kun Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö ja Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeristö ovat vastaanottaneet sen.

25 artikla

Sopimuksen rekisteröinti

Tämä sopimus ja sen mahdolliset muutokset rekisteröidään sopimuksen tultua voimaan Kansainvälisessä siviili-ilmailujärjestössä ja Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeristössä Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti. Toiselle osapuolelle ilmoitetaan rekisteröimisestä heti, kun Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ja Yhdistyneiden Kansakuntien sihteeristöt ovat vahvistaneet sen.

26 artikla

Suhde muihin sopimuksiin

1. Jos osapuolet liittyvät johonkin monenväliseen sopimukseen tai hyväksyvät Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön tai jonkin muun kansainvälisen hallitustenvälisen järjestön tekemän päätöksen, joka koskee tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä, niiden on otettava asia esille sekkomiteassa sen selvittämiseksi, missä määrin monenvälisen sopimuksen tai päätöksen määräykset vaikuttavat tähän sopimukseen ja olisiko tätä sopimusta tarkistettava tällaisen kehityksen huomioon ottamiseksi.

2. Tämän sopimuksen 23 artiklan (Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen) 2 kohdassa tarkoitetun väliaikaisen soveltamiskauden aikana keskeytetään liitteessä 3 lueteltujen kahdenvälisten sopimusten soveltaminen, lukuun ottamatta tämän sopimuksen liitteessä 2 olevia määräyksiä. Kun tämä sopimus tulee voimaan 23 artiklan 1 kohdan mukaisesti, se korvaa liitteessä 3 lueteltujen kahdenvälisten sopimusten asianomaiset määräykset, lukuun ottamatta liitteessä 2 olevia määräyksiä.

TÄMÄN VAKUUDEKSI allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

TEHTY Brysselissä seitsemäntenätoista päivänä joulukuuta kaksituhattayhdeksän kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, italian, kreikan, latvian, liettuan, maltan, portugalilain, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin ja viron kielellä, ja jokainen teksti on yhtä todistusvoimainen.

LIITE I

REITTITAUUKKO

1. Tämän sopimuksen 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltamiseksi kumpikin osapuoli sallii toisen osapuolen lentoyhtiöiden harjoittaa liikennettä seuraavilla reiteillä:

a) Kanadan lentoyhtiöt:

Aikaisemmat lähtöpaikat – paikat Kanadassa – välillä olevat paikat – paikat jäsenvaltioissa – paikat edelleen

b) Euroopan yhteisön lentoyhtiöt:

Aikaisemmat lähtöpaikat – paikat jäsenvaltioissa – välillä olevat paikat – paikat Kanadassa – paikat edelleen

2. Osapuolen lentoyhtiöt voivat valintansa mukaan joillakin tai kaikilla lennoillaan

a) liikennöidä jompaankumpaan tai molempiin suuntiin;

b) yhdistää samaan lentoon eri lennonnumeroita;

c) liikennöidä missä yhdistelmässä tahansa ja missä järjestyksessä tahansa osapuolen alueella olevia paikkoja aikaisempien lähtöpaikkojen, välillä olevien paikkojen ja osapuolen alueelta edelleen olevien paikkojen välillä kumman tahansa osapuolen alueella;

d) jättää väliin minkä tahansa paikan tai mitkä tahansa paikat;

e) siirtää missä tahansa paikassa liikennettä mistä tahansa ilma-aluksestaan mihin tahansa toiseen ilma-alukseensa, ilman ilma-aluksen tyyppin ja lennonnumeron muutosta koskevia rajoituksia;

f) liikennöidä miltä tahansa osapuolen alueella olevia paikkoja aikaisemmilta lähtöpaikoilta joko vaihtaen ilma-alusta tai lennonnumeroa tai niitä vaihtamatta ja tarjota yleisölle tällaista liikennettä läpikulkuliikenteenä;

g) tehdä välilaskuja mihin tahansa paikkaan kummankin osapuolen alueella tai sen ulkopuolella;

h) harjoittaa kauttakulkuliikennettä välillä olevissa paikoissa ja toisen osapuolen alueella olevissa paikoissa;

i) yhdistää liikennettä samaan ilma-alukseen riippumatta siitä, mistä tällainen liikenne on lähtöisin; ja

j) liikennöidä yhteistä reittitunnusta käyttäen tämän sopimuksen 13 artiklan (Kaupalliset puitteet) 3 kohdan mukaisesti,

suunnasta riippumatta ja ilman maantieteellisiä rajoituksia, menettämättä oikeuttaan kuljettaa tämän sopimuksen mukaisesti muutoin sallittua liikennettä.

OIKEUKSIEN SAATAVUUTTA KOSKEVAT JÄRJESTELYT**1 JAKSO****Osapuolten lentoyhtiöiden omistus ja määräysvalta**

1. Sen estämättä, mitä 4 artiklassa (Investoinnit) määrätään, osapuolten lentoyhtiöiden omistajina saa olla vastavuoroisesti kaikkien muiden osapuolten kansalaisia, jos se on ulkomaisia investointeja lentoyhtiöihin koskevien Kanadan kansallisten lakien ja määräysten mukaisesti sallittua.

2. Sen estämättä, mitä tämän sopimuksen 3 artiklan (Nimeäminen ja lupien myöntäminen ja peruuttaminen) 2 kohdan c alakohdassa ja 4 artiklassa (Investoinnit) määrätään, lentoyhtiöiden omistamiseen ja määräysvaltaan sovelletaan 3 artiklan (Nimeäminen ja lupien myöntäminen ja peruuttaminen) 2 kohdan c alakohdan sijasta seuraavia määräyksiä siihen asti, kun tämän liitteen 2 jaksossa olevan 2 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitetuissa laeissa ja määräyksissä toisin säädetään:

”Kanadan lentoyhtiön tapauksessa lentoyhtiö on Kanadan kansalaisten pääasiallisessa omistuksessa ja tosiasiallisessa määräysvallassa, lentoyhtiöllä on Kanadan myöntämä toimilupa ja sen päätoimipaikka on Kanadassa; jäsenvaltion tapauksessa lentoyhtiö on jäsenvaltioiden, Islannin, Liechtensteinin, Norjan tai Sveitsin kansalaisten pääasiallisessa omistuksessa ja tosiasiallisessa määräysvallassa, lentoyhtiöllä on yhteisön myöntämä toimilupa ja sen päätoimipaikka on jossakin jäsenvaltiossa”.

2 JAKSO**Liikenneoikeuksien saatavuuden asteittainen laajentaminen**

1. Kun osapuolten lentoyhtiöt käyttävät tämän jaksos 2 kohdassa vahvistettuja liikenneoikeuksiaan, niihin sovelletaan liitteessä 1 olevassa 2 kohdassa sallittua toiminnallista joustoa.

2. Sen estämättä, mitä tämän sopimuksen liitteessä 1 määrätään liikenneoikeuksista,

a) kun kummankin osapuolen kansallisten lakien ja määräysten mukaan toisen osapuolen kansalaiset voivat omistaa tai pitää määräysvallassaan enintään yhteensä 25 prosenttia niiden lentoyhtiöiden äänioikeuksista, sovelletaan seuraavia oikeuksia:

i) matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen sekä rahtikuljetusten osalta Kanadan lentoyhtiöillä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuksia minkä tahansa Kanadassa sijaitsevan paikan ja minkä tahansa jäsenvaltiossa sijaitsevan paikan välillä, ja yhtiön lentoyhtiöillä on oikeus tarjota lentoliikennepalveluja minkä tahansa jäsenvaltiossa sijaitsevan paikan ja minkä tahansa Kanadassa sijaitsevan paikan välillä. Lisäksi osapuolen lentoyhtiöillä on matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen sekä rahtikuljetusten osalta oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuksia kolmansiiin maihin ja kolmansista maista minkä tahansa asianomaisen osapuolen alueella sijaitsevan paikan kautta joko vaihtaen tai vaihtamatta ilma-alusta tai lennon numeroa sekä tarjota ja mainostaa yleisölle tällaisia palveluja läpikulkuliikenteenä;

ii) rahtikuljetusten osalta kummankin osapuolen lentoyhtiöillä on oikeus tarjota alueellaan sijaitsevien paikkojen ja toisen osapuolen alueella sijaitsevien paikkojen välillä harjoitettavien liikennepalvelujen yhteydessä kansainvälisiä kuljetuksia toisen osapuolen alueen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä;

iii) kummankin osapuolen lentoyhtiöiden matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen sekä rahtikuljetusten osalta liikenneoikeudet, joista määrätään Kanadan ja jäsenvaltioiden kahdenvälisissä lentoliikennesopimuksissa, jotka luetellaan liitteessä 3 olevassa 1 jaksossa, sekä liitteessä 3 olevassa 2 jaksossa mainittujen Kanadan ja yksittäisten jäsenvaltioiden välisten järjestelyjen mukaiset liikenneoikeudet. Sen osalta kuin tämä kohta koskee viidennen vapauden oikeuksia edelleen olevaan paikkaan, kaikkien muiden rajoitusten kuin maantieteellisten rajoitusten, paikkojen määrää koskevien rajoitusten ja tiettyä vuorotiheyttä koskevien rajoitusten soveltaminen päättyy; ja

iv) varmuuden lisäämiseksi i ja ii alakohdassa vahvistetut oikeudet ovat käytettävissä, jos tämän sopimuksen väliaikaisen soveltamisen aloittamispäivänä tai voimaantulopäivänä ei ollut olemassa kahdenvälisiä sopimusta tai järjestelyä tai jos sopimukseen perustuvat oikeudet, jotka olivat käytettävissä välittömästi ennen tämän sopimuksen väliaikaista soveltamista tai voimaantuloa, ovat rajoittavampia kuin i ja ii alakohdassa vahvistetut oikeudet;

b) kun kummankin osapuolen kansallisten lakien ja määräysten mukaan toisen osapuolen kansalaiset voivat omistaa tai pitää määräysvallassaan enintään yhteensä 49 prosenttia sen lentoyhtiöiden äänioikeuksista, 2 kohdan a alakohdan lisäksi sovelletaan seuraavia oikeuksia:

i) matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen osalta viidennen vapauden oikeudet ovat kummankin osapuolen lentoyhtiöiden käytettävissä missä tahansa välillä olevassa paikassa ja Kanadan lentoyhtiöiden osalta minkä tahansa jäsenvaltioissa sijaitsevien paikkojen ja minkä tahansa muissa jäsenvaltioissa sijaitsevien paikkojen välillä, jos Kanadan lentoyhtiöiden tapauksessa palveluun sisältyy Kanadassa sijaitseva paikka ja yhteisön lentoyhtiöiden tapauksessa palveluun sisältyy missä tahansa jäsenvaltiossa sijaitseva paikka;

ii) matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen osalta viidennen vapauden oikeudet ovat Kanadan lentoyhtiöiden käytettävissä minkä tahansa jäsenvaltioissa sijaitsevien paikkojen ja minkä tahansa Marokossa, Sveitsissä, Euroopan talousalueella ja muiden Euroopan yhteisen ilmailualueen jäsenten alueella sijaitsevien paikkojen välillä;

iii) rahtiliikenteen osalta osapuolen lentoyhtiöillä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuksia toisen osapuolen alueella sijaitsevien paikkojen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä ilman vaatimusta liikennöidä paikkaan kyseisen osapuolen alueella;

c) kun kummankin osapuolen kansallisissa laeissa ja määräyksissä sallitaan se, että toisen osapuolen kansalaiset perustavat niiden alueella kotimaanliikennettä ja kansainvälistä liikennettä harjoittavan lentoyhtiön, ja ottaen huomioon tämän sopimuksen 17 artiklan (Sekakomitea) 5 kohdan, 6 kohdan e alakohdan ja 9 kohdan määräykset, sovelletaan 2 kohdan a ja b alakohdan lisäksi seuraavia oikeuksia:

i) matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen osalta viidennen vapauden oikeudet ovat kummankin osapuolen lentoyhtiöiden käytettävissä mihin tahansa edelleen olevaan paikkaan ilman vuorotiheyttä koskevia rajoituksia;

d) kun kummankin osapuolen kansallisissa laeissa ja määräyksissä sallitaan toisen osapuolen kansalaisten täysi omistajuus ja määräysvalta osapuolen lentoyhtiöissä ja kumpikin osapuoli sallii liitteen 1 täysimittaisen soveltamisen, sekä ottaen huomioon tämän sopimuksen 17 artiklan (Sekakomitea) 5 kohdan, 6 kohdan e alakohdan ja 9 kohdan määräykset ja edellyttäen että osapuolet vahvistavat tämän omia menettelyjään noudattaen, liitteen 2 määräysten soveltaminen päättyy ja liite 1 tulee voimaan.

LIITE III

KANADAN JA EUROOPAN YHTEISÖN JÄSENVALTIOIDEN KAHDENVÄLISET SOPIMUKSET**1 JAKSO**

Kuten tämän sopimuksen 26 artiklassa määrätään, seuraavien Kanadan ja jäsenvaltioiden välisten kahdenvälisten sopimusten soveltaminen keskeytetään tai korvataan tällä sopimuksella:

- a) Itävallan tasavalta: Kanadan hallituksen ja Itävallan liittohallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 22 päivänä kesäkuuta 1993;
- b) Belgian kuningaskunta: Kanadan hallituksen ja Belgian hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 13 päivänä toukokuuta 1986;
- c) Tšekin tasavalta: Kanadan hallituksen ja Tšekin tasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 13 päivänä toukokuuta 1996. Sopimuksen muuttamista koskeva noottienvaihto, allekirjoitettu 28 päivänä huhtikuuta 2004 ja 28 päivänä kesäkuuta 2004;
- d) Tanskan kuningaskunta: Kanadan ja Tanskan välinen sopimus maiden välisestä lentoliikenteestä, allekirjoitettu 13 päivänä joulukuuta 1949. Kanadan ja Tanskan välinen noottienvaihto Ottawassa 13 päivänä joulukuuta 1949 allekirjoitetusta lentoliikennesopimuksesta, allekirjoitettu 13 päivänä joulukuuta 1949; Kanadan ja Tanskan välinen noottienvaihto vuonna 1949 lentoliikenteestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 16 päivänä toukokuuta 1958;
- e) Suomen tasavalta: Suomen hallituksen ja Kanadan hallituksen välinen sopimus kummankin maan alueiden välisestä ja niiden kautta edelleen tapahtuvasta lentoliikenteestä, allekirjoitettu 28 päivänä toukokuuta 1990. Kummankin maan alueiden välisestä ja niiden kautta edelleen tapahtuvasta lentoliikenteestä tehdyn Suomen hallituksen ja Kanadan hallituksen välisen sopimuksen muuttamisesta noottienvaihtona Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1990 tehty sopimus, allekirjoitettu 1 päivänä syyskuuta 1999;
- f) Ranskan tasavalta: Kanadan hallituksen ja Ranskan tasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 15 päivänä kesäkuuta 1976; Kanadan hallituksen ja Ranskan tasavallan hallituksen välinen noottienvaihto Pariisissa 15 päivänä kesäkuuta 1976 allekirjoitetun lentoliikennesopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 21 päivänä joulukuuta 1982;
- g) Saksan liittotasavalta: Kanadan hallituksen ja Saksan liittotasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 26 päivänä maaliskuuta 1973; Kanadan hallituksen ja Saksan liittotasavallan hallituksen välinen noottienvaihto Ottawassa 26 päivänä maaliskuuta 1973 allekirjoitetun lentoliikenteestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 16 päivänä joulukuuta 1982 ja 20 päivänä tammikuuta 1983;
- h) Helleenien tasavalta: Kanadan hallituksen ja Helleenien tasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 20 päivänä elokuuta 1984; Kanadan hallituksen ja Helleenien tasavallan hallituksen välinen noottienvaihtona tehty sopimus Torontossa 20 päivänä elokuuta 1984 tehdyn lentoliikennesopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 23 päivänä kesäkuuta 1995 ja 19 päivänä heinäkuuta 1995;
- i) Unkarin tasavalta: Kanadan hallituksen ja Unkarin tasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 7 päivänä joulukuuta 1998;

- j) Irlanti: Kanadan ja Irlannin sopimus maiden välisestä lentoliikenteestä, allekirjoitettu 8 päivänä elokuuta 1947. Kanadan ja Irlannin välinen noottienvaihto (19 päivänä huhtikuuta ja 31 päivänä toukokuuta 1948) maiden välisen lentoliikennesopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 31 päivänä toukokuuta 1948; Kanadan ja Irlannin välinen noottienvaihtona tehty sopimus 8 päivänä elokuuta 1947 tehdyn lentoliikennesopimuksen liitteen muuttamisesta, allekirjoitettu 9 päivänä heinäkuuta 1951. Kanadan ja Irlannin välinen noottienvaihto maiden välillä 8 päivänä elokuuta 1947 tehdyn lentoliikennesopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 23 päivänä joulukuuta 1957;
- k) Italian tasavalta: Kanadan ja Italian välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 2 päivänä helmikuuta 1960; Kanadan hallituksen ja Italian tasavallan hallituksen välinen noottienvaihtona tehty sopimus lentoliikennesopimuksen muuttamisesta 28 päivänä huhtikuuta 1972 tehdyn yhteisesti hyväksytyyn pöytäkirjamerkinnän mukaisesti, allekirjoitettu 28 päivänä elokuuta 1972; FI 6.8.2010 Euroopan unionin virallinen lehti L 207/55
- l) Alankomaiden kuningaskunta: Kanadan hallituksen ja Alankomaiden kuningaskunnan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 2 päivänä kesäkuuta 1989; Kanadan hallituksen ja Alankomaiden kuningaskunnan välinen noottienvaihtona tehty sopimus tilauslentojen toiminnasta, allekirjoitettu 2 päivänä kesäkuuta 1989;
- m) Puolan tasavalta: Kanadan hallituksen ja Puolan kansantasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 14 päivänä toukokuuta 1976; Kanadan hallituksen ja Puolan kansantasavallan hallituksen välinen noottienvaihtona tehty sopimus 14 päivänä toukokuuta 1976 allekirjoitetun lentoliikennesopimuksen IX, XI, XIII ja XV artiklasta, allekirjoitettu samana päivänä;
- n) Portugalin tasavalta: Kanadan hallituksen ja Portugalin hallituksen välinen sopimus Kanadan ja Portugalin alueiden välisestä lentoliikenteestä, allekirjoitettu 25 päivänä huhtikuuta 1947. Kanadan hallituksen ja Portugalin hallituksen välinen noottienvaihto maiden välillä Lisabonissa 25 päivänä huhtikuuta 1947 allekirjoitetun lentoliikennesopimuksen liitteen 3 ja 4 kohdan muuttamisesta, allekirjoitettu 24 ja 30 päivänä huhtikuuta 1957. Kanadan ja Portugalin välinen noottienvaihto maiden välisen lentoliikennesopimuksen liitteen 7 kohdan muuttamisesta, allekirjoitettu 5 ja 31 päivänä maaliskuuta 1958;
- o) Romania: Kanadan hallituksen ja Romanian sosialistisen tasavallan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 27 päivänä lokakuuta 1983;
- p) Espanjan kuningaskunta: Kanadan hallituksen ja Espanjan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 15 päivänä syyskuuta 1988;
- q) Ruotsin kuningaskunta: Kanadan ja Ruotsin sopimus Kanadan ja Ruotsin alueiden välisestä lentoliikenteestä, allekirjoitettu 27 päivänä kesäkuuta 1947; Kanadan ja Ruotsin noottienvaihto Kanadan ja Ruotsin alueiden välisen lentoliikennesopimuksen täydentämisestä, allekirjoitettu 27 ja 28 päivänä kesäkuuta 1947. Kanadan ja Ruotsin välinen noottienvaihto vuonna 1947 lentoliikenteestä tehdyn sopimuksen muuttamisesta, allekirjoitettu 16 päivänä toukokuuta 1958; ja
- r) Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta: Kanadan hallituksen ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen välinen sopimus lentoliikenteestä, allekirjoitettu 22 päivänä kesäkuuta 1988.

2 JAKSO

Liitteessä 2 olevan 2 jakson soveltamiseksi seuraavat vapaudet ovat käytettävissä 2 kohdan a alakohdan iii alakohdan mukaisesti:

Osa 1: Kanadan lentoyhtiöt

Kanadan ja yksittäisten jäsenvaltioiden välisen matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen sekä rahti-liikenteen harjoittamisen yhteydessä Kanadan lentoyhtiöillä on seuraavat oikeudet: Jäsenvaltio

Liikenneoikeudet

Bulgaria

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä kahdessa nimettävässä paikassa, joihin voidaan liikennöidä välillä olevana paikkana Sofiaan ja/tai siitä edelleen.

Tšekki

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä enintään neljässä Kanadan valitsemassa paikassa välillä olevana paikkana Prahaan tai siitä edelleen ja lisäksi yhdessä paikassa Tšekissä.

Tanska

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä välillä Kööpenhamina ja: a) Amsterdam ja Helsinki; tai b) Amsterdam ja Moskova. Amsterdamiin voidaan liikennöidä välillä tai edelleen olevana paikkana. Helsinkiin ja Moskovaan liikennöidään edelleen olevana paikkana.

Saksa

Viidennen vapauden liikenneoikeuksia voidaan harjoittaa Euroopassa sijaitsevien välillä olevien ja Saksan liittotasavallassa sijaitsevien paikkojen välillä sekä Saksan liittotasavallassa sijaitsevien paikkojen ja edelleen olevien paikkojen välillä.

Kreikka

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä välillä olevissa paikoissa Ateenaan ja/tai siitä edelleen ja lisäksi kahdessa paikassa Kreikassa, lukuun ottamatta Turkissa ja Israelissa sijaitsevia paikkoja. Viidennen vapauden oikeuksilla kerrallaan liikennöitävien välillä ja edelleen olevien paikkojen määrä on korkeintaan viisi, joista enintään neljä voi olla välillä olevia paikkoja.

Irlanti

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Irlannissa sijaitsevien paikkojen ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Irlannissa sijaitsevien ja Irlannista edelleen olevien paikkojen välillä. Rahti-liikennepalvelujen osalta käytettävissä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuspalveluja Irlannissa sijaitsevien paikkojen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä ilman vaatimusta liikennöidä Kanadassa sijaitsevaan paikkaan.

Jäsenvaltio

Liikenneoikeudet

Italia

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä kahden Euroopassa sijaitsevan välillä olevan paikan ja Rooman ja/tai Milanon välillä. Välillä oleviin paikkoihin, joihin sovelletaan viidennen vapauden oikeuksia, voidaan liikennöidä myös edelleen olevina paikkoina.

Puola

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Varsovan ja kahden Euroopassa sijaitsevan välillä olevan paikan välillä, jotka Kanada valitsee seuraavista: Bryssel, Kööpenhamina, Praha, Shannon, Tukholma, Wien, Zürich.

Portugali

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä Portugalissa sijaitsevien paikkojen ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Portugalissa sijaitsevien ja Portugalista edelleen olevien paikkojen välillä.

Espanja

Välillä ja edelleen olevaan paikkaan liittyvät viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä: a) Madridin ja kolmen Espanjassa sijaitsevan lisäpaikan ja Euroopassa sijaitsevien paikkojen välillä (lukuun ottamatta Müncheniä, Tanskaa, Ruotsia, Norjaa, Italiaa ja entisen Neuvostoliiton tasavaltoja); ja b) Madridin ja yhden muun Espanjassa sijaitsevan paikan ja Afrikassa ja Lähi-idässä sijaitsevien paikkojen välillä ICAO:n asiakirjassa 9060-AT/723 määritellyllä tavalla Kerrallaan saa harjoittaa enintään neljää viidennen vapauden oikeutta.

Ruotsi

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä välillä Tukholma ja: a) Amsterdam ja Helsinki; tai b) Amsterdam ja Moskova. Amsterdamiin voidaan liikennöidä välillä tai edelleen olevana paikkana. Helsinkiin ja Moskovaan liikennöidään edelleen olevana paikkana.

Yhdistynyt kuningaskunta

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevien paikkojen ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevien ja edelleen olevien paikkojen välillä. Rahtiliikennepalvelujen osalta käytettävissä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuspalveluja Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevien paikkojen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä ilman vaatimusta liikennöidä Kanadasa sijaitsevaan paikkaan.

Osa 2: Euroopan yhteisön lentoyhtiöt

Yksittäisten jäsenvaltioiden ja Kanadan välisen matkustaja- ja yhdistelmäliikenteen sekä rahtiliikenteen harjoittamisen yhteydessä yhteisön lentoyhtiöillä on seuraavat oikeudet: Jäsenvaltio

Liikenneoikeudet

Belgia

Viidennen vapauden liikenneoikeudet Montrealin ja kahden edelleen Yhdysvalloissa olevan paikan välillä, jotka sijaitsevat Chicagosta itään, Chicago mukaan lukien, ja Washington D.C:stä pohjoiseen, Washington D.C. mukaan lukien.

Bulgaria

Viidennen vapauden oikeuksia voidaan harjoittaa yhdessä edelleen Yhdysvalloissa olevassa paikassa, joka sijaitsee Chicagosta itään, Chicago pois lukien, ja Washington D.C:stä pohjoiseen, Washington D.C. mukaan lukien. Viidennen vapauden liikenneoikeudet eivät ole käytettävissä, jos Montrealiin ja Ottawaan lennetään samalla reitillä ("co-terminal"). Viidennen vapauden oikeudet eivät ole käytettävissä välillä olevissa paikoissa.

Tšekki

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Montrealin ja kahden edelleen Yhdysvalloissa olevan paikan välillä, jotka sijaitsevat Washington D.C:stä pohjoiseen, Washington D.C. mukaan lukien, ja Chicagosta itään, Chicago mukaan lukien.

Tanska

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Montrealin ja Chicagon välillä ja Montrealin ja Seattlen välillä. Chicagoon voidaan liikennöidä välillä tai edelleen olevana paikkana. Seattlen voidaan liikennöidä vain edelleen olevana paikkana.

Saksa

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä vain Montrealin ja yhden Floridassa edelleen olevan paikan välillä. Vaihtoehtoisesti viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä Montrealin ja kahden Manner-Yhdysvalloissa edelleen olevan paikan välillä, pois lukien paikat Kalifornian, Coloradon, Floridan, Georgian, Oregonin, Texasin ja Washingtonin osavaltioissa.

Kreikka

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä välillä Montreal ja Boston tai Montreal ja Chicago tai Torontosta edelleen yhteen Helleenien tasavallan nimeämään paikkaan Yhdysvalloissa, lukuun ottamatta Kaliforniassa, Texasissa ja Floridassa sijaitsevia paikkoja.

Jäsenvaltio

Liikenneoikeudet

Irlanti

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Kanadassa sijaitsevien ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Kanadassa sijaitsevien ja Kanadasta edelleen olevien paikkojen välillä. Rahtiliikennepalvelujen osalta käytettävissä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuspalveluja Kanadassa sijaitsevien paikkojen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä ilman vaatimusta liikennöidä Irlannissa sijaitsevaan paikkaan.

Italia

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä kahden Koillis-Yhdysvalloissa sijaitsevan välillä olevan paikan (Washingtonista pohjoiseen, Washington mukaan lukien; Chicagosta itään, Chicago mukaan lukien) ja Montrealin ja/tai Toronton välillä. Välillä oleviin paikkoihin, joihin sovelletaan viidennen vapauden oikeuksia, voidaan liikennöidä myös edelleen olevina paikkoina.

Puola

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Montrealin ja New Yorkin (välillä tai edelleen olevana paikkana) välillä.

Portugali

Viidennen vapauden liikenneoikeudet ovat käytettävissä Kanadassa sijaitsevien paikkojen ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Kanadassa sijaitsevien ja edelleen olevien paikkojen välillä.

Espanja

Viidennen vapauden oikeudet välillä ja edelleen olevaan paikkaan ovat käytettävissä: a) välillä Montreal ja kolme lisäpaikkaa Kanadassa ja Chicago, Boston, Philadelphia, Baltimore, Atlanta, Dallas/Ft. Worth ja Houston; ja b) välillä Montreal ja México. Kerrallaan saa harjoittaa enintään neljää viidennen vapauden oikeutta.

Ruotsi

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Montrealin ja Chicagon välillä ja Montrealin ja Seattlen välillä. Chicagoon voidaan liikennöidä välillä tai edelleen olevana paikkana. Seattleen voidaan liikennöidä vain edelleen olevana paikkana.

Yhdistynyt kuningaskunta

Viidennen vapauden oikeudet ovat käytettävissä Kanadassa sijaitsevien paikkojen ja välillä olevien paikkojen välillä sekä Kanadassa sijaitsevien ja Kanadasta edelleen olevien paikkojen välillä. Rahtiliikennepalvelujen osalta käytettävissä on oikeus tarjota kansainvälisiä kuljetuspalveluja Kanadassa sijaitsevien paikkojen ja kolmansissa maissa sijaitsevien paikkojen välillä ilman vaatimusta liikennöidä Yhdistyneessä kuningaskunnassa sijaitsevaan paikkaan.

3 JAKSO

Sen estämättä, mitä tämän liitteen 1 jaksossa määrätään, sellaisilla alueilla, jotka eivät kuulu tämän sopimuksen 1 artiklassa olevan aluetta koskevan määritelmän soveltamisalaan, jatketaan d kohdassa (Tanskan kuningaskunta), f kohdassa (Ranskan tasavalta), l kohdassa (Alankomaiden kuningaskunta) ja r kohdassa (Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta) mainittujen sopimusten soveltamista kyseisten sopimusten määräysten mukaisesti.

EU:n ja Kanadan lentoliikennesopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä annettava Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden julistus

”Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot vahvistavat 26 artiklan 2 kohdan osalta, että ilmauksella ’keskeytetään liitteessä 3 lueteltujen kahdenvälisten sopimusten soveltaminen, lukuun ottamatta liitteessä 2 olevia määräyksiä’ on sama oikeusvaikutus kuin sen toteamisella, että sopimuksen asiaa koskevat määräykset ovat ensisijaisia liitteessä 3 lueteltujen voimassa olevien kahdenvälisten sopimusten asiaa koskeviin määräyksiin nähden.”

EU:n ja Kanadan lentoliikennesopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä annettava Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden julistus

”Euroopan yhteisö ja sen jäsenvaltiot täsmentävät, että Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden sekä Kanadan välisessä lentoliikennesopimuksessa ja erityisesti sen 8 artiklassa ei määrätä arvonlisäverosta myönnettävästä vapautuksesta, lukuun ottamatta tuonnista kannettavaa liikevaihtoveroa, eikä siinä estetä jäsenvaltioita verottamasta kotimaan lennoilla tai yhteisön sisäisillä lennoilla käytettävää lentopolttoainetta neuvoston direktiivin 2003/96/EY mukaisesti.”